

Lezing op conferentie Femicide & intieme terreur binnen huiselijk geweld
Katinka Lünemann

Verschillende werelden in samenhang

Over geweld in relaties, kindermishandeling, partnerdoding
en systeemgerichte bescherming

Als je moeder is vermoord





Lijn van het verhaal

- Geweld in relaties en kindermishandeling: van partnergeweld naar gezinsprofielen
- Veiligheid eerst
- Stysteemgerichte zorg en rechtsbescherming
- Partnerdoding of femicide
- Uitdagingen voor de toekomst



Partnergeweld en geweld tegen vrouwen

- Feministen zetten geweld tegen vrouwen op de kaart
- Juridische gelijkheid tussen mannen en vrouwen is nog geen materiële gelijkheid
 - Handelingsbekwaam 1957, gezamenlijk hoofd gezin 1970, verkrachting binnen het huwelijk 1991
- 2002: Van privézaak naar maatschappelijk probleem
- Van vrouwenmishandeling naar partnergeweld/huiselijk geweld
 - Vrouwen vaker slachtoffer van structureel ernstiger geweld



Kindermishandeling

- Kinderartsen zetten kindermishandeling op de kaart
 - botbreuken: geen breekbare botten maar mishandeling ouders
- Toen: mishandelde of verwaarloosde kind
 - als gevaar voor de samenleving
 - seksueel misbruik als gevaar voor zedelijke ondergang
 - pedagogische tuchtiging
- Nu: bedreiging ontwikkeling kind & gehechtheidstheorie
 - breed begrip kindermishandeling (sociaal construct)
 - gezin bij elkaar houden (fluwelen aanpak)
 - 2007: geen geweld of vernedering in opvoeding (1:247 BW)



Veiligheid partnergeweld en kindermishandeling

- Onveiligheid gaat over hier en nu
 - Vormen van geweld
 - Fysiek, seksueel, psychisch, bedreiging, dwang, controle
 - Verwaarlozing, financiële uitbuiting
- Ernstige bedreiging ontwikkeling kind is toekomstgericht
 - Individuele kind
 - Grond voor jeugdbeschermingsmaatregel
- Geen objectief vast te stellen begrip
 - Niet de aandacht en zorg geven die nodig is
 - Ontbreken van respect en aandacht, niet mogen zijn wie je bent



Intermezzo

- Gender
 - ontstijgen aan man-vrouw dichotomie,
 - stereotyperingen, afhankelijkheid en machtsverschillen
 - Contextuele benadering
- Slachtoffer en pleger
 - Positie slachtoffer en positie pleger (niet genderneutraal)
 - Nemen van verantwoordelijkheid
 - Voorkomen *blaming the victim*
 - Bieden juiste ondersteuning en bescherming
- *Wie doet wat tegen wie met welke impact*



Kindermishandeling en partnergeweld hangen samen

- Bij partnergeweld meer kans op kindermishandeling
 - Partnergeweld gaat doorgaans vooraf aan kindermishandeling
- Overlap (57%) bij gezinnen gemeld bij Veilig Thuis
- Mishandelde vrouwen hebben 2x meer kans om hun kinderen te mishandelen vergeleken met niet mishandelde vrouwen
- Mannen die partner mishandelen, meer kans mishandeling van hun kind
- Risicofactoren bij overlap hetzelfde, maar frequenter en ernstiger dan bij partnergeweld/kindermishandeling apart
 - Verschillen tussen pleger risicofactoren mannen en vrouwen
- Kind als getuige



Van samenhang naar patronen

- Gezinnen gemeld bij Veilig Thuis
 - Diepte interviews vrouwen (59), mannen (18) kinderen (22)
- Vijf gezinsprofielen:
 - geweldspatronen en (onderliggende) problematiek

Gezinsprofielen



1. Intieme terreur

Bij **intieme terreur** is er sprake van een machtsverschil tussen de partners. Eén partner, meestal de man, oefent dwang en controle uit op zijn partner. Door haar vrijheid te beperken, haar te isoleren en door het gebruik van, vaak ernstig, geweld, ook seksueel. Het slachtoffer en de kinderen voelen zich continu bedreigd en onveilig.



2. Gezin in de stress

Bij het profiel **gezin in de stress** staat centraal dat er een hoge mate van stress is door een opeenstapeling van factoren. Dit leidt herhaaldelijk tot conflicten waarbij het (ernstige) geweld ook van twee kanten kan komen. Regelmatig gaat dit samen met alcoholmisbruik bij een van de partners. De kinderen kunnen slachtoffer zijn en getuige.

3. Langdurige zorg

In het profiel **langdurige zorg** staat op de voorgrond dat één (of beide) partners vanwege een beperking of psychische problemen langdurige zorg nodig heeft. In deze gezinnen kan ook geweld tussen partners een rol spelen. Daarnaast is er door de problematiek van ouders vaak een onveilige opvoedsituatie voor de kinderen en komt verwaarlozing vaak voor.



4 Kindgedrag en opvoedstress

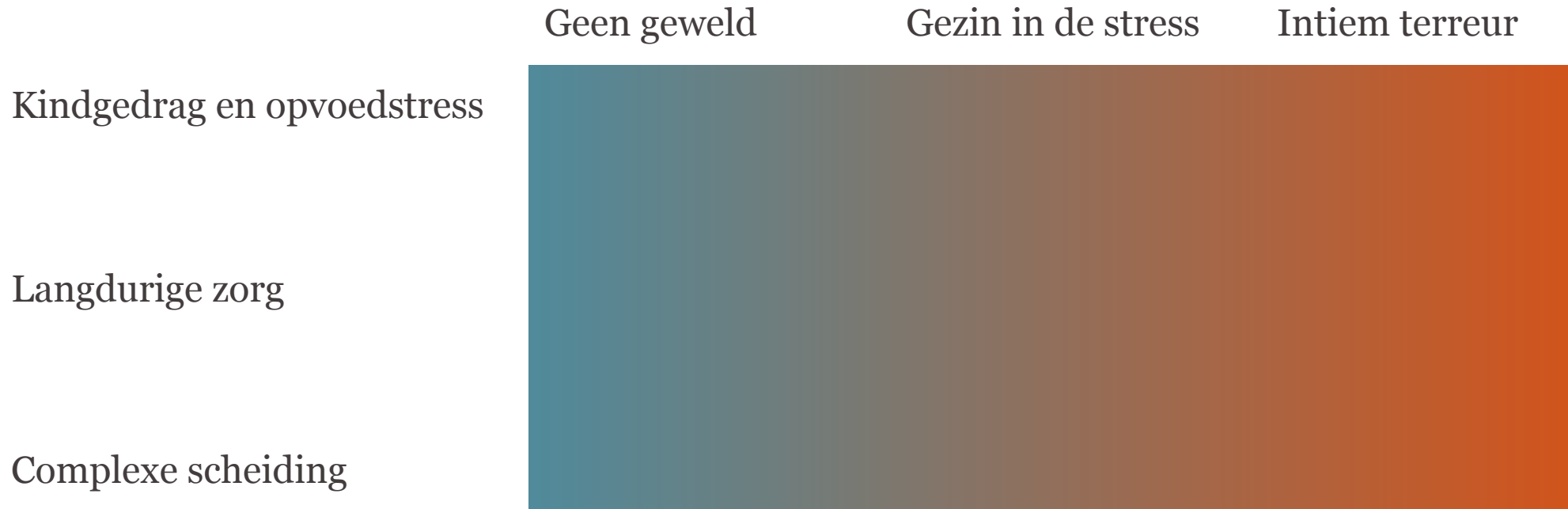
In het vierde profiel gaat het vooral om **kindgedrag en opvoedstress**. De (ernstige) gedragsproblemen van kinderen kunnen een reactie zijn op het geweld in huis of komen voort uit aangeboren problematiek. Het gedrag kan ook conflicten en geweld veroorzaken tussen beide ouders onderling, of tussen ouder en kind. Er is veel opvoedstress en onveiligheid voor de gezinsleden.

5. Complexe conflictscheidingen

Het kenmerk van het profiel **complexe conflictscheiding** is dat de problemen vooral rond de omgang spelen na echtscheiding. Na de scheiding is er met name psychisch geweld en een juridisch gevecht om de kinderen. Kinderen hebben last van conflicten van ouders.



Geweld in het gezin





Nut van gezinsprofielen

- Zichtbaar maken variëteit in geweldspatronen en problematiek
- Geen harde scheidslijnen
- Impact op kinderen verschilt naar profiel
- Profielen helpen om tot gezamenlijke aanpak te komen
 - Eigen kracht versterken, relatietherapie, systeemtherapie
 - Beschermen, grenzen stellen en vlucht uit relatie voorbereiden



Veiligheid eerst

- Drie onderzoeken aanpak huiselijk geweld (2014, 2020, 2022)
 - drie meetmomenten over anderhalf jaar
- Vragen:
 - Stopt het geweld?
 - Hoe staat het met welzijn ouders en kinderen?
 - Wat is relatie tussen geweld en welzijn ouders en kinderen?
 - Welke hulp is ontvangen?
 - Wat is relatie tussen hulp en welzijn ouders en kinderen?

Welzijn ouders en kinderen in relatie tot afname en stoppen van het geweld

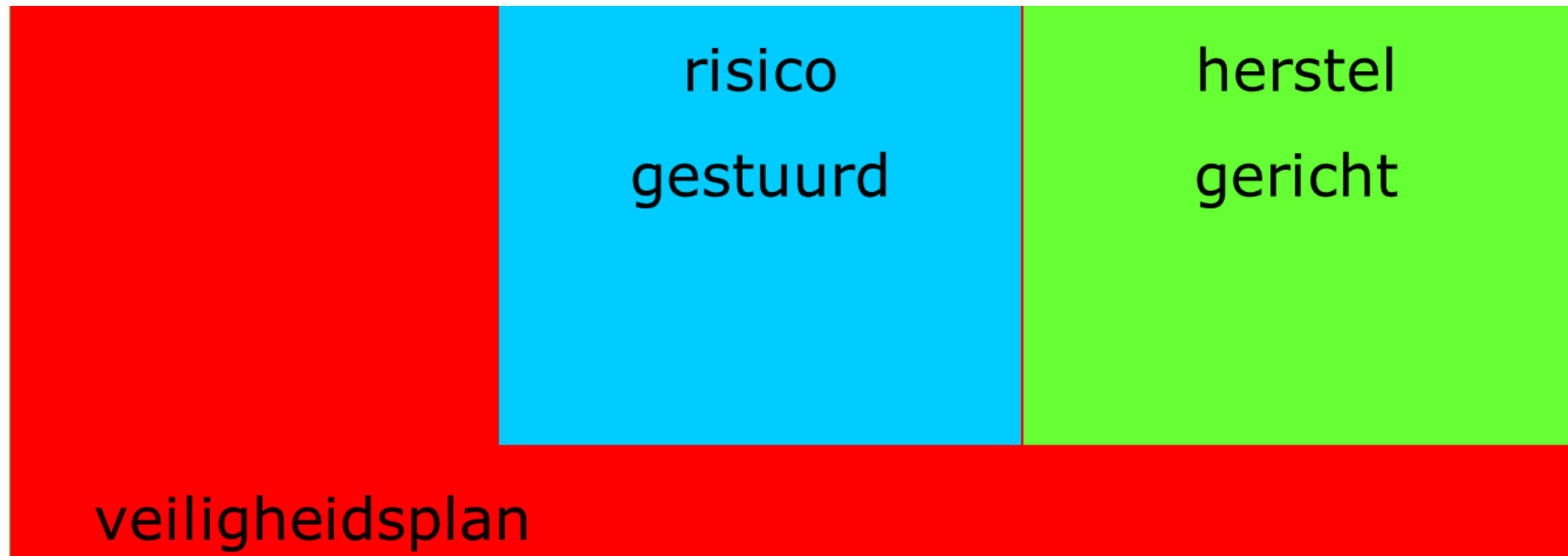
- Welzijn ouders neemt toe
 - Traumaklachten neemt af
 - Opvoedstress neemt af
 - Veiligheidsbeleving neemt toe
- Welzijn kinderen neemt toe
 - Afname traumaklachten
 - Toename emotionele veiligheid
 - Geen verschil in gehechtheid bij VT, wel Jeugdbescherming

Maar deze klachten zijn nog steeds hoger dan bij de algemene bevolking.



gezinnen waar het geweld helemaal is gestopt, is het welzijn van ouders en kinderen toegenomen tot bijna het niveau van de algemene NLse bevolking.

Gefaseerd samenwerken voor veiligheid





Hulp en beschermen bij intieme terreur

Intieme terreur: enige optie is weggaan

- Weggaan met steun: vraag naar geweld, ondersteun, spiegel, veiligheidsplan,
- Versterk weerbaarheid en zelfvoorzienend vermogen vrouwen en kinderen
- Bieden van bescherming: Hoe bereik je de pleger (rol strafrecht / familierecht, THV)
- Vrouwenopvang, gespecialiseerde GGZ, forensische psychiatrie
- Relatietherapie geen optie tenzij beide toestemmen en gekwalificeerde therapeut
- Systemische hulp gezamenlijk geen optie
 - contra indicaties: geschiedenis ernstig geweld, wapengebruik, antisociale persoonlijkheid, ernstige mentale ziekte, angst bij slachtoffer
- Gezamenlijk gezag niet vanzelfsprekend



Zorg en recht

- Kloof tussen recht en zorg moet worden overbrugd
 - Vrijwillig kader: passende zorg, levenskwaliteit, vertrouwen, motiveren
 - Juridische dwang: sancties, oordeel goed of fout, winnen of verliezen, maar ook genoegdoening, rechtvaardigheid
 - Juridisch systeem ondersteunend aan hulp precair



Juridische bescherming

- Beschermen bij kindermishandeling
 - Eigen kracht gezin versterken
 - Bedreiging ontwikkeling kind en jeugdbescherming
- Beschermen bij partnergeweld
 - Inzet strafrecht en tijdelijk huisverbod
 - Strafbare feiten, dreiging van onmiddellijk gevaar
- Samenhang nodig
 - systeem van strafrecht, familierecht en jeugdbescherming



Juridische bescherming kind en volwassenen

- Verplichtingen vanuit IVRK
 - Belang van het kind eerste overweging (art. 3 IVRK)
 - Beschermen tegen alle vormen van geweld (art. 19 IVRK)
- Verplichtingen vanuit Verdrag van Istanbul
 - Geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld
 - Bij gezag en omgang veiligheid niet in gevaar brengen
 - Geweld tegen slachtoffer/ouder en kind contra-indicatie



What's in a name

- Vrouwenmishandeling- huiselijk geweld – intrafamiliaal geweld – partnergeweld
- Crime passionel – partnerdoding – partnermoord- femicide
- Familiedrama – familicide - gezinsdoding – gezinsmoord

Dodelijk partnergeweld

Aandeel mannen neemt af met 5% naar 12,6% en aandeel vrouwen neemt toe met 5% naar 87,7 % (3 mannen en 29 vrouwen per jaar)

Jaar	Aantal	Mannen	Vrouwen
2000 - 2004	Totaal (n)	813	368
	(ex)partner (%)	n=24 3%	n=114 31%
2005 – 2009	Totaal (n)	598	273
	(ex)partner (%)	n=18 3%	n=87 32%
2010 – 2014	Totaal (n)	518	253
	(ex)partner (%)	n=21 4%	n=124 49%
2015 - 2019	Totaal (n)	420	210
	(ex)partner (%)	n=17 4%	n=118 56%



Uitdaging aanpak intrafamiliaal geweld

1. Meer aandacht voor geweldspatronen
2. Gezinsbescherming bestaat niet
 - Binnen het gezin is een dynamiek met meer en minder kwetsbare personen en belangen die verschillen
 - Ouders zijn personen
 - het gaat niet alleen om opvoedondersteuning
 - Elk kind een vertrouwenspersoon en regie bij het kind
 - toestemmingsvereiste ouders
3. Gezamenlijk verantwoordelijk voor doorbreken onveiligheid
 - Kinderen en volwassenen in slachtoffer/pleger posities



Uitdaging voorkomen femicide

1. Meer aandacht voor patronen van dwang en controle
2. Erkenning dat vooral vrouwen slachtoffer zijn van partnerdoding en het motief voor mannen en vrouwen verschilt
3. Meer aandacht voor het voorkomen van partnerdoding en voor de impact op kinderen
4. Structurele, systematische analyse na partnerdoding door speciaal comité